

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

No1

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 yanvar



Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar



Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[™]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic Resource Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА LIBRARY.RU



ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ



muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 902 sahifa.
2026-yil, yanvar

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellashtirish
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti



MUNDARIJA

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА УЗБЕКИСТАНА.....	26
Каракулов Фарход Зайпудинович	
TRANSPORT TIZIMIGA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH VA TAKOMILLASHTIRISH USULLARI	33
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQUARUVCHI KORXONALARNING SIFAT MENEJMENTI TIZIMINI BAHOLASH	38
Achilov Ilmurad Nematovich	
TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIIY-IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	45
Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o'g'li	
КАЧЕСТВО КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКОВ УЗБЕКИСТАНА ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ПРОБЛЕМНЫХ КРЕДИТОВ	51
Алиева Сусанна Сейрановна	
ВЛИЯНИЕ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ И РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ НА РАЗВИТИЕ ОБЩЕВОДСТВА И КАРАКУЛЕВОДСТВА В ГЛОБАЛЬНОМ МАСШТАБЕ	58
Нуриллаев Жамолиддин Ярашевич	
BARQAROR INVESTITSIYALAR: IQTISODIYOTDAGI ROLI VA DOLZARBLIGI	65
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
KRAUDFANDING – BARQAROR RIVOJLANISHNI AMALGA OSHIRISH UCHUN INNOVATSION MOLIYAVIY VOSITA SIFATIDA.....	71
Ashurova Oltin Yuldashevna	
FUQAROLIK JAMIYATI INSTITUTLARINI DAVLAT TOMONIDAN QO'LLAB-QUVVATLASHDA MOLIYAVIY BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	78
Xusanova Gulsum Baxtiyorovna	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI UCHUN BARQAROR BREND QIYMATINI SHAKLLANTIRISH STRATEGIYALARI	84
Bekmurod Davlatmurotovich Ollaberganov, Zilola Baxramovna Abdikarimova	
TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISHDA KORPORATIV BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	89
Atajanov Kamal Atavayevich	
AVTOTRANSFORMATORLARNING TASHQI MAGNIT MAYDONINING MATEMATIK MODELI	96
Pirmatov Nurali Berdiyrovich, Bekishev Allabergen Yergashevich, Baxriddinov Begzod Alibek o'g'li	
O'ZBEKISTON VA JAHON AMALIYOTIDA BUDJET MUASSASALARIDA BUXGALTERIYA HISOBINING RIVOJLANISHIGA RETROSPEKTIV TAHLIL	101
Berdiyev Toshkenboy Panjiyevich	
TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: RISKGA ASOSLANGAN YONDASHUV VA AMALIY MEKANIZMLAR	108
Tojiyev Sardor Dilmurod o'g'li	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT BAZASINI MUSTAHKAMLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	113
Shayxiyev Boburbek Ulug'bekovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA OLIY TA'LIM TIZIMINI TRANSFORMATSIYA QILISHNING KONSEPTUAL MODELI.....	120
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	



GEODEZIYA VA GIS TEXNOLOGIYALARINING INTEGRATSIYASI.....	125
<i>Ziynura sabirova</i>	
RESPUBLIKADA UY-JOY QURILISHI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA DAVLAT VA XUSUSIY SEKTOR HAMKORLIGINING O'RNI	129
<i>Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЙ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА АО «УЗБЕКИСТОН ТЕМИР ЙУЛЛАРИ» В УСЛОВИЯХ СТРУКТУРНЫХ РЕФОРМ.....	133
<i>Кадирова Шарофат Амоновна</i>	
KASBLARNI MODERNIZATSIYA QILISH VA MEHNAT BOZORINING YANGI MODELINI BARPO ETISH	139
<i>Ruziyev Oybek Abdumuminovich, Nurboyev Jaloliddin Mamadiyevich</i>	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBIL BIZNESINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	143
<i>Saidov Dilshodbek Razzakovich</i>	
QISHLOQ JOYLARIDA MEHNAT RESURSLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI	148
<i>Amaniyazova Rayhan Bayniyazovna</i>	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭКСПЛУАТАЦИОННОЙ УСТОЙЧИВОСТИ МАЛОМОЩНЫХ СЕТЕВЫХ СОЛНЕЧНЫХ ФОТОЭЛЕКТРИЧЕСКИХ СТАНЦИЙ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА	153
<i>Кудратов Афзалхужа Рустамович, Далмурадова Наргиза Нуриллаевна, Шогучкаров Санжар Кодирович</i>	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI	161
<i>Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich</i>	
INNOVATSION BANK EKOTIZIMLARINING TIJORAT BANKLARI RIVOJLANISHIDAGI ROLI	165
<i>Aliyev Hasan Rayimjonovich</i>	
ANALYSIS OF FACTORS OF INTENSIVE ECONOMIC GROWTH IN UZBEKISTAN	171
<i>Sharipov Kamil</i>	
SUN'IY INTELLEKT – TO'RTINCHI SANOAT INQILOBINING ASOSI.....	176
<i>Kalonov Muxiddin Baxriddinovich</i>	
KORXONALARDA MOLIVAVIY BOSHQARUVNING TASHKILY VA IQTISODIY MASALALARI.....	187
<i>Jumayev Samariddin Ziyodullaevich</i>	
YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASI ASOSIDA KICHIK BIZNES FAOLIYATINI OSHIRISH YO'LLARI	193
<i>Isroilov Dilshodbek Rustamovich</i>	
TALABALARDA O'Z-O'ZINI TARTIBGA SOLISH KO'NIKMALARINING RIVOJLANISHIDA INTERAKTIV TA'LIM PLATFORMALARINING O'RNI	198
<i>Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Gulnora Abdullo qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi</i>	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING XORIJIY TAJRIBASI	203
<i>Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich</i>	
XORAZM VILOYATIDA KAMBAG'ALLIK DARAJASINING O'ZGARISHI VA BU JARAYONGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI.....	208
<i>Mayliyeva Sadoqat Safayozovna</i>	
IQTISODIY-MATEMATIK VA SSENARIYLI YONDASHUVLARDAN FOYDALANIB SANOAT RIVOJLANISHINI BAHOLASH VA PROGNOZLASH	213
<i>Turdiyev Ulug'bek Qayumovich, Qayumova Nurafshona Ulug'bek qizi</i>	
EKSPORTNI RIVOJLANTIRISH STRATEGIYALARINING DOLZARBLIGI.....	217
<i>Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna</i>	



LEGAL AND INSTITUTIONAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC COOPERATION BETWEEN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN AND INTERNATIONAL FINANCIAL INSTITUTIONS	222
Yovkochev Sherzod	
ICHKI AUDIT FUNKSIYALARINING ICHKI NAZORATNI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI	228
Tursunov Shohruxmirzo Baxtiyor o'g'li	
MOSH DONINI YANCHIB OLISHDA QO'LLANILADIGAN QURILMANI LOYIHALASH	232
Qurbanov Abdimalik Jo'rayevich	
DAVLAT BOSHQARUVIDA SAMARADORLIKNI BAHOLASH: INSTITUTSIONAL MEXANIZMLAR, RAQAMLI YECHIMLAR VA AMALIY KUTILMALAR	239
Sarvar Saidov Xayrulloevich	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH KONSEPSIYASI DOIRASIDA UNING INFRATUZILMASINI TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	244
Tashov Mizrob Maxmudovich	
DAVLAT BOSHQARUV ORGANLARIDA INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI	251
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich	
ФИНАНСЫ И ВЫСШАЯ МАТЕМАТИКА В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ И ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА	257
Айматова Фарида Хуразовна	
ZAMONAVIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI	263
Salayeva Dilafro'z Aybekovna	
ДИАГНОСТИКА СИНХРОННОГО ДВИГАТЕЛЯ НА ОСНОВЕ ИЗМЕРЕНИЯ ВНЕШНЕГО МАГНИТНОГО ПОЛЯ	267
Пирматов Нурали Бердярович, Бекишев Аллаберген Ергашевич, Мамуров Алмас Жумабой угли	
XORIJIIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI ASOSIDA SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI VA XUSUSIYATLARI	275
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В СДЕЛКАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ	279
Ли Илларион Георгиевич	
KO'P YADROLI CPU VA GPU ARXITEKTURALARIDA DIFFERENSIAL TENGLAMALARNI SONLI YECHISH UCHUN PARALLEL ALGORITMLARNI ISHLAB CHIQUISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH	284
Ismailov Shixnazar Rashid o'g'li, Ubaydullayev Farrux Fathulla o'g'li, Odilov Asliddin Isoq o'g'li	
СИСТЕМАТИЧЕСКОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ — ОСНОВА ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКОНОМИКИ	291
Муталов Абдуазим	
O'ZBEKISTONDA INVESTITSIYALARNING HUDUDIIY TARKIBI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	295
Ermamatov Shonazar Jumakulovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INVESTITSIYA SIYOSATI: INSTITUTSIONAL VA RAQAMLI ISLOHOTLAR	302
Sobirov Yo'ldoshboy Ro'zimboevich	
QASHQADARYO VILOYATINING IJTIMOIIY-IQTISODIY SALOHIIYATI VA BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	310
Tuyev Abdurahmon Yusubopvich	
TEMIR YO'L STANSIYALARIDA STRELKALI O'TKAZGICH QURILMALARI BO'YICHA YO'L QO'YILGAN NOSOZLIKLAR VA ULARNING TAHLILI	315
Yunusova Gulshanoy Umarali qizi	



SANOAT KORXONALARIDA ASOSIY FOND LARDAN VA ISHLAB CHI QARISH QUVVATIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI.....	320
Ulashev Xubbim Askarovich	
TURLI YO'L SHAROITLARIDA TO'QNASHUV PAYTIDA TORMOZLASH VA BOSHQARUV PARAMETRLARI	324
Uralbayev Anvar Ubaydullayevich	
YANGI YARATILGAN MAHALLIY DURAGAY PILLALARNI YAKKA CHUVISH NATIJALARINING TAHLILI.....	328
Sobirov Qo'ziboy Erkinovich	
UY-JOY KOMMUNAL XIZMAT KO'RSATISHNI ZAMONAVIY YO'LLARI.....	332
Boboqulov S.B.	
TARJIMON DASTURLARIDA MULTITILLARNI TASNIFLASH: MAVJUD YONDOSHUVLAR VA MUAMMOLAR	338
Maxmudjanova Sayyora Yashin qizi	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA ICHKI AXBOROT TIZIMLARINING MODERNIZATSIYASI ORQALI ISHLAB CHI QARISH JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISH	343
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
NEFT VA GAZ TERMINOLOGIYASINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHINING NAZARIY ASOSLARI.....	349
Jo'rayeva Malohat Muhammadovna, Quryozova Gulshan Akmal qizi	
УСИЛЕНИЕ РОЛИ МЕЖДУНАРОДНЫХ ДЕНЕЖНЫХ ПЕРЕВОДОВ В ДОСТИЖЕНИИ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА В УЗБЕКИСТАНЕ	355
Гимранова О. Б.	
TIJORAT BANKLARI FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA OPERATSIYALARINING AHAMIYATI.....	361
Yuldashev Fozil Turapovich	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI HISOBLASH VA UNDIRISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	373
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ВЛИЯНИЕ КАЧЕСТВА ПУБЛИЧНОГО ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ НА ДИНАМИКУ ЭКОНОМИКИ	377
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
DIVIDEND SIYOSATINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDA SIFATI VA FOYDANI BOSHQARISHNING TA'SIRI.....	383
Eshev Furqat A'zamovich	
ТРАНСФОРМАЦИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ УМНЫМ ГОРОДОМ НА БАЗЕ ЦИФРОВЫХ ПЛАТФОРМ С ОРИЕНТАЦИЕЙ НА ЧЕЛОВЕКА	388
Рахимова Мадина Шухрат кизи	
XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLARDA HISOB SIYOSATINING USLUBIY JIHATLARI	393
Toshpo'latov A. A.	
MOLIYAVIY HISOBOT ISHONCHLILIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI.....	398
Zufarova Zilola Rahim qizi	
RAQAMLI PUL TIZIMINING KORRUPSIYA VA YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHDAGI INSTITUTSIONAL AHAMIYATI.....	403
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA SOLIQ HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Toshtemirov To'liqin Toirjonovich	
АКТИВИЗАЦИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИНВЕСТИЦИЙ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ В УСЛОВИЯХ ПРИАРАЛЬЯ (НА ПРИМЕРЕ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН).....	411
Жоллыбеков Хурмет Бахыт улы	



KORPORATIV MUNOSABATLAR ISHTIROKCHILARINING HUQUQLARINI HIMOYA ETISH VA TA'MINLASHNING HUQUQIY-IQTISODIY SHAKLLARI.....	416
Rustamova Dilbar Rustamovna	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	423
Ismadiyarov Alisher Abduraxmon o'g'li	
METALLURGIK TEXNOGEN CHIQINDILARDAN KAMYOB METALLARNI AJRATIB OLISH TEXNOLOGIYASI	427
Qayumov Oybek Azamat o'g'li, Ro'ziyev Ulug'bek Mamarasulovich, Abdullayev Farruh Odiljon o'g'li	
TRANSCHEGARAVIY ELEKTRON SAVDONI TAKOMILLASHTIRISHDA XO'JALIK ALOQALARI LOGISTIKASI.....	434
Yakubov Maksadxan Sultaniyazovich, Jumaboev Behzod	
YASHIL IQTISODIYOTGA INVESTISIYALARNI JALB QILISH	443
Raimjanova Madina Asrarovna	
O'ZBEKISTONDA ZARGARLIK XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI	448
Azizova Roxila Baxodir qizi	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARI FAOLIYATIDA INVESTITSIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH	452
Isakova Naima Ikromjonovna	
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLAR IQTISODIYOTIDA AJ "HUDUDIY ELEKTR TARMOQLARI" MOLIYAVIY BARQARORLIGINI MUSTAHKAMLASH YO'LLARI	459
Bo'ranboyeva Shoir Rustamovna	
"QISHLOQ HUDUDLARIDA XOTIN-QIZLARNING BARQAROR TURMUSH TARZINI TA'MINLASHDA NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING O'RNI VA AHAMIYATI"	466
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Niyozova Ruksora	
SMART TOURISM KAK INSTRUMENT USTOYCHIVOGO RAZVITIYA TURISTSKIX REGIONOV: MEJDUHARODNIY OPIYT I REGIONALNAYA ADAPTIYATSIYA	471
Usmanova Aziza Bahodirovna	
XUFIYONA IQTISODIYOT KO'LAMINI QISQARTIRISHDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI RIVOJLANTIRISHNING TUTGAN O'RNI	477
Atamurodov To'liqin To'ymurodovich, Mamatkulov Salimjon Rahmonkulovich, Abdiyev Mansur Musurmonovich	
IQTISODIYOTDA TURIZM O'RNINI STATISTIK TAHLILINING XALQARO STANDARTLARI VA TAJRIBALARI	482
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISH TIZIMIDA BANK KREDITLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	489
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XALQARO MOLIYA BOZORLARIDAN MOLIYAVIY RESURSLARNI JALB ETISHDA SUVEREN KREDIT REYTINGLARINING O'RNI	494
Mamadaliyev Poziljon Mansurjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLAR RIVOJLANISH HOLATI TAHLILI	500
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
MILLIY SANOAT RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INSON KAPITALINING O'RNI	506
Yunusov Foziljon G'ulomqodirovich	
XONDIZA KONI POLIMETALL RUDALARINI FLOTATSIYALASHDA REAGENT REJIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	511
Shodiyev Abbas Ne'mat o'g'li, Egamberdiyev Baxtiyor Barat o'g'li	
EKSPORT-IMPORT OPERATSIYALARI BO'YICHA MUDDATI O'TGAN DEBITOR QARZDORLIKNI ANIQLASHDA RAQAMLI SOLIQ NAZORATI MONITORINGINING QO'LLANILISHI VA SAMARADORLIGI	517
Tashmuxe'dov Dilmurod Mirabzalovich	



SOLIQ SALOHİYATIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING TA'SIRI	522
Jurayev Xusan Atamuratovich	
IMPROVING MECHANISMS FOR ATTRACTING FOREIGN INVESTMENTS	528
Sobirov A. Abdurasul	
MINTAQADA KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSİYALARNING AHAMIYATI	533
Masharipov Sardorbek Farxadovich	
TECHNOLOGY-DRIVEN VISITOR MANAGEMENT SYSTEMS FOR ENHANCING MUSEUM EXPERIENCE AND PERFORMANCE	539
Ibroximova Aziza Abbasovna	
XALQARO MOLİYAVIY INSTITUTLARNING O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TA'SIRI	545
Kurbonbekova Moxichexra Turobjonovna	
NAVOIY KON-METALLURGIYA KOMBINATIDA "AQLLI KON" KONSEPSIYASINI AMALGA OSHIRISH TAJRIBASI	551
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
INVESTITSIYA JARAYONLARINING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHGA STRATEGIK TA'SIRI	556
Ibrohimov Behzodbek Baxromjon o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SAVDO KORXONALARI FAOLIYATINING TASHKILY VA IQTISODIY XUSUSIYATLARI	562
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СТРЕЛКОВОГО СПОРТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	568
Юсупов И.	
ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	573
Тарават Абдул-Салам	
MAHALLIY AHOLINING ISHTIROKINI TA'MINLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI TURISTIK MINTAQALARNI RIVOJLANTIRISH ZARURATI	581
Abduxamidov Sarvar Adxamovich	
MUQOBIL ENERGIYA VOSITALARINI JORIY ETISH HOLATINING STATISTIK TAHLILI	586
Ashurov Azizbek Ergash o'g'li	
YANGI O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI AXBOROT-RESURS MARKAZLARI FAOLIYATINI STRATEGIK BOSHQARISH MODELI	592
Qurbonova Muazzam Fazliddinovna	
MEHMONXONA SANOATIDA ESG TUSHUNCHASI VA UNING AHAMIYATI	596
Xusenova Mexrangiz	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIK ASOSIDA HUDUDLARNING INVESTITSIYAVIY JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB ETISH	600
Amirova Dilshoda, Usmonova Shahrinoz Ilhom qizi	
MINTAQQA IQTISODIYOTINI RIVOJLANISHIDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINING ROLINI EMPIRIK JIHATDAN TAHLILI	605
Bekbergenov G'ayrat Shuxratovich	
NITROGEN FIXATION CHARACTERISTICS OF AZOLLA CAROLINIANA UNDER THE INFLUENCE OF HEAVY METAL (CR ⁶⁺)	610
Sh. Azimov, E. Egamberdiev, S. Turabdajanov	
EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLAT SIYOSATI VA NORMATIV-HUQUQIY TARTIBGA SOLISHNING TA'SIRI	616
Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna	



«O‘ZBEKNEFTGAZ» AKSIYADORLIK JAMIYATIDA «ESG» STANDARTLARINI JORIY ETISH	622
Ibragimova Saodat Abdumo‘minovna, Xusainov Ravshan Raximovich	
O‘ZBEKISTON SANOATINING HOZIRGI HOLATI VA IQTISODIY KO‘RSATKICHLARI DINAMIK TAHLILI.....	627
Ne‘matov Shoxruxbek Ma‘murjon o‘g‘li	
SOLIQ TIZIMI SAMARADORLIGINI BAHOLASH: KLASSIK VA ZAMONAVIY METODOLOGIK YONDASHUVLAR	634
Ugay Darya Sergeevna, Raxmonov Doniyor Ixtiyor o‘gli, Mamanov Alisher Umbarovich	
MEVA-SABZAVOTCHILIK TARMOG‘INING EKSPORT SALOHIYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING DINAMIK TAHLILI.....	642
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
KORXONALAR IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA‘MINLASHNING USLUBIY YONDASHUVLARI	647
Jamoliddinov Jobirbek Bohodir o‘g‘li	
KICHIK BIZNES SEKTOR FAOLIYATI IQTISODIY BARQAROR RIVOJLANISH OMILI SIFATIDA.....	652
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Sirojiddinov Ikromiddin Qutbiddinovich	
MINTAQALAR MIQYOSIDA FARMATSEVTIKA SANOATINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING USTUVOR MAQSADLARI HAMDA ULARNI TA‘MINLASH MEXANIZMLARI	656
O‘taganova Umida Egamberdi qizi	
QISHLOQ XO‘JALIGI KORXONALARIDA INVESTITSION FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY-METODOLOGIK ASOSLARI	663
Nazirova Sayyora Baxtiyorovna	
MAHALLIY JUN TOLALARINING GEOMETRIK VA FIZIK-MEXANIK XOSSALARINI NOTO‘QIMA MATOLAR ISHLAB CHIQARISH TEXNOLOGIYASI NUQTAI NAZARIDAN TADQIQ ETISH	667
Ermatov Shavkat Qulmatovich, Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich	
TADQIQOT DIZAYNINI ISHLAB CHIQISH JARAYONIDA GIPOTEZALARNI SHAKLLANTIRISH, O‘ZGARUVCHILAR TIZIMINI TANLASH VA EKONOMETRIK IDENTIFIKATSIYA STRATEGIYASINI ASOSLASH	671
Usmonov Maxsud Tulqin o‘g‘li, Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TURIZM XIZMATLARI BOZORI HOLATI VA UNING MUAMMOLARINI TAHLIL QILISH USULLARI.....	678
Xudayberganov Dilshod Tuxtabayevich	
O‘ZBEKISTONDA AKSIYADORLIK JAMIYATLARI AKSIYALARI NARXINI O‘ZGARISHI TAHLILI.....	682
Ibragimov G‘anijon G‘ayratovich	
QASHQADARYO VILOYATIDA IJTIMOIIY-IQTISODIY TIZIMLARNI SAMARALI BOSHQARISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI.....	688
Alimov Fazliddin Xalimovich	
TEMIR YO‘L TRANSPORTI QUYMA DETALLARINING KIMYOVIY TARKIBI VA MEXANIK XOSSALARI O‘RTASIDAGI BOG‘LIQLIKNI TADQIQ ETISH.....	693
Tursunov Nodirjon Qayumjonovich, Saidraximov Azizjon Azim o‘g‘li, Nuriddinov Otabek Shuhrat o‘g‘li	
KAM QAVATLI TURAR-JOY BINOLARINI QURISHDA AN‘ANAVIY QURILISH ASHYOLARIDAN FOYDALANISHNING IJOBIY TOMONLARI.....	702
Toshniyozov Otabek Hakimovich	
МИГРАЦИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА КАК ФАКТОР ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА.....	706
Аскарова М.Т.	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ФИНАНСОВОГО УЧЕТА В ЧАСТНОМ МЕДИЦИНСКОМ УЧРЕЖДЕНИИ.....	711
Алимджанова Юлдуз Азизовна	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATINI BAHOLASHNING BELGILOVCHI ASOSIY KO‘RSATKICHLARI VA ULARNING NAZARIY AHAMIYATI	718
Mavrulov Ravshan Nematjonovich	



DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI ASOSIDA INFRATUZILMA LOYIHALARINI MOLİYALASHTIRISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	724
Saidova Kamolat Farhodovna	
XIZMATLAR EKSPORTI HAJMINING OSHISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	730
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
KORXONALAR IQTISODIY RIVOLANISHIDAGI TO'SIQLAR VA ULARNI OLDINI OLIQ ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	735
Bobomirzayev Isroil	
ПЕРСПЕКТИВЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ НЕФТЕГАЗОВОГО КОМПЛЕКСА В УЗБЕКИСТАНЕ.....	739
Бекмухамедова Малика Искандарбековна	
O'ZBEK TILIDA FONO-GRAFOSTILISTIK VOSITALARNING XUSUSIYATLARI	749
Islomov Dilshod Shomurodovich	
OHANGARON DARYOSI SUV RESURSLARIGA SANOAT KORXONALARINING TA'SIRINI TEZKOR ANIQLASH USLUBIYOTINI ISHLAB CHIQUISH	755
Aytmuratov Timurlan Paraxatovich, Abdullaev Botirjon Dadajonovich	
STRATEGIK MENEJMENT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI KORXONA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	759
Umarova Nilufar Abdukaxor qizi	
KIMYO SANOATI OQOVA SUVLARI VA CHIQUINDI ERITMALARDAN OG'IR RANGLI METALLARNI CHO'KTIRISHNING TADQIQOT USULLARI	763
Muzaffarov Umubek Umarovich, Xoliqulov Doniyor Baxtiyorovich, Aripov Avaz Rozikovich, Voxidov Baxriddin Raxmidinovich	
MEHNAT MIGRATSIYASI VA UNING KAMBAG'ALLIKKA TA'SIRI: INKLYUZIV IQTISODIYOT NUQTAI NAZARIDAN TAHLIL	769
Zokirova Manzura Ilhomovna	
FRANCHAYZINGNING HUDUDIY RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLARNI PANEL REGRESSIYASI VA MATEMATIK MODELASHTIRISH ASOSIDA TIZIMLI BAHOLASH	774
Xodjayev Anvar Rasulovich	
TASHKILOTLARDA XODIMLARNI BOSHQARISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING ISTIQBOLLI YO'NALISHLARI	781
Rasulov Shohruxbek G'ulomjon o'g'li, Ibragimov Isroil Usmonovich	
RAQAMLI DASTUR BILAN BOSHQARILADIGAN (RDB) DASTGOHLARDA GEOMETRIK MASALANING YECHIMI	785
Xasanov B.M., Yusupov S.M., Abdullajonov A.Sh., Alibekov R.K.	
"YASHIL" IQTISODIYOTGA O'TISHDA HUDUDLARNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH MASALALARI	792
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
KKI ROTORLI DOIMIY MAGNITLI SHAMOL TURBINASINING MATEMATIK MODEL	798
Bekishev Allabergen Yergashevich, Saodullayev Abror Saypullayevich	
QISHLOQ JOYLARDA AVTOSERVIS XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI: MUAMMOLARI, ISTIQBOLLARI VA YECHIMLARI	802
Shaymardanova Dildora Xaydarjon qizi	
OMMAVIY AXBOROT VOSITALARI KORXONALARINING RAQAMLI VA YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDAGI O'RNI VA RIVOJLANISH TAMOYILLARI	807
Sharipova Shahlo Istamovna	
ASSESSING THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GOVERNMENT INVESTMENT INCENTIVE MECHANISMS IN ENSURING ECONOMIC DEVELOPMENT: EVIDENCE FROM UZBEKISTAN	811
Abdullaev Zafar Anvarovich	
HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDA MINTAQAVIY TURISTIK KLASTERLARINING STRATEGIK AHAMIYATLI	818
Ollanazarov Bekmurod Davlatmuratovich	



ECONOMETRIC ANALYSIS OF THE IMPACT OF HOUSING BUBBLES ON COMMERCIAL BANKS IN UZBEKISTAN: EVIDENCE FROM NPL, LCR, AND CAR (2020–2025).....	826
Botirov Islombek Ulug'bek o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA RISK-MENEJMENT TIZIMIDA ESG-MA'LUMOTLAR O'RNI	836
Madaminov Bekzod Allayarovich	
HUDUDIIY BARQAROR RIVOJLANISHNI UCH BOSQICHLI STRATEGIK YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH	841
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
SANOAT TARMOQLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNI TA'MINLASHDA YASHIL IQTISODIYOT MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	846
Yusupov Bekzod Ulug'bekovich	
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN PROJECT MANAGEMENT: TRANSFORMING PLANNING, EXECUTION, AND DECISION-MAKING	850
Utkirova Maftuna Murodjon qizi	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	858
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
MAISHIY TEXNIKA EKSPORTIDA ENERGIYA SAMARADORLIGI VA IQTISODIY NATIJADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK	862
Kushmanova Mahbuba	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA DAVLAT AKTIVLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	866
Sharapov Farrux Shomuratovich	
TA'LIMGA INVESTITSIYANING UZOQ MUDDATLI IQTISODIY VA PEDAGOGIK SAMARASI	870
Siroj Zarina Rustambekovna	
O'ZBEKISTONDA AHOLI TUG'ILISH DINAMIKASI VA DEMOGRAFIK SALOHİYATNING STATISTIK TAHLILI: BARQAROR TARAQQIYOT VA "YASHIL" IQTISODIYOT KONTEKSTIDA.....	875
Abduraxmanov Abduazim Djalaliddinovich	
SURXONDARYO VILOYATIDA PARRANDA GO'SHTI ISHLAB CHIQRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI	878
Ismoilov Zuhridin Sayitqulovich	
ASOSIY VOSITALARNI HAQQONIIY QIYMATDA BAHOLASH MASALALARI (5-SONLI BHMSGASOSAN).....	882
Shodiyev Murodjon Bakirovich	
SINXRON KOMPENSATORLARNING NAZARIY ASOSLARI	886
Bekishev Allabergen Yergashevich, Zayniyeva Oliyaxon Egamberdiyevna, Kurbonov Najmiddin Abduxamidovich, Yo'ldosheva Nozima Zohid qizi	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	892
Jurayev Elyorbek Sobirjon o'g'li	
DAVLAT AKTIVLARINI SOTISH DAROMADLARINI MAHALLIY BUDJETLAR O'RTASIDA PARITET ASOSIDA TAQSIMLASH MODELII	897
Umida Imanova Baxtiyorovna	
MIKROFIRMALARNI SOLIQQA TORTISHNING DOLZARB MASALALARI	901
Saparov Shamsiddin Shermamat o'g'li	
BAHOLASH METODOLOGIYASINING IQTISODIY SIYOSATGA TA'SIRI: O'ZBEKISTONDA SHAFFOF MODEL TIZIMINI INSTITUTSIONAL TAHLIL QILISH.....	905
Sattorov Sanjar Abdumurodovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYA KONSEPSIYASI	913
Boboxo'jayev Asliddin Muzaffarovich	



STRATEGIC SCENARIOS FOR ENSURING SUSTAINABLE ECONOMIC GROWTH IN THE REGION.....	918
Srajidinova Nodira Shavkatovna	
TAHLIY AMALLARNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.....	925
Tajekeev Ziyatdin Kobeyinovish	
MULK QIYMATINI BAHOLASH SOHASIDAGI YANGILIKLAR VA UNI AMALIYOTGA JORIY ETISH YO'LLARI.....	932
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИИ КУРСОВ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ РАБОТНИКОВ ДОРОЖНОГО ХОЗЯЙСТВА В КОНТЕКСТЕ «ЗЕЛЁНОЙ ЭКОНОМИКИ» — ОДИН ИЗ ФАКТОРОВ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ	937
Ахмедов Р. М.	
HUDUDIY SANOAT DIVERSIFIKATSIYASI ASOSIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGI VA MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATNI BAHOLASHNING INTEGRATSIYALASHGAN MODEL.....	945
Rahmonova Tillaoy Malik qizi	
ELEKTRON TIJORATDA RISK TUSHUNCHASINING IQTISODIY MAZMUN-MOHİYATI VA UNING TURLARI	950
Aripov Ulug'bek Bahodirovich	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH XUSUSIDAGI ILMIY-NAZARIY QARASHLAR	954
Rahimov Akmal Matyaqubovich	



TIJORAT BANKLARI DEPOZIT OPERATSIYALARINI RIVOJLANTIRISH XUSUSIDAGI ILMIY-NAZARIY QARASHLAR

Rahimov Akmal Matyaqubovich

TDIU mustaqil izlanuvchisi

E-mail: a.rakhimov@tsue.uz

Annotatsiya: Tijorat banklari depozit operatsiyalarining iqtisodiy mohiyati, bank faoliyatidagi o'rnini hamda ularni rivojlantirishga oid ilmiy-nazariy qarashlar tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijiy olimlarning depozit operatsiyalari, depozitlarni sug'urtalash tizimi hamda escrow hisobvaraqlariga doir ilmiy yondashuvlari o'rganilgan. Shuningdek, depozit operatsiyalarining bank resurs bazasi barqarorligini ta'minlash, likvidlikni boshqarish va moliyaviy xavflarni kamaytirishdagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari depozit operatsiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalar, depozitlarni sug'urtalash tizimi va mijozlar ishonchi muhim omillar ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, tijorat banklarining depozit siyosatini takomillashtirish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: tijorat banklari, depozit operatsiyalari, depozit siyosati, bank resurslari, depozitlarni sug'urtalash tizimi, escrow hisobvaraqlari, likvidlik, bank barqarorligi, raqamli bank xizmatlari.

Abstract: The economic essence of commercial bank deposit operations, their role in banking activities, and scientific-theoretical approaches to their development are analyzed. The study examines the views of domestic and foreign scholars regarding deposit operations, deposit insurance systems, and escrow accounts. Furthermore, the significance of deposit operations in ensuring the stability of banks' resource bases, managing liquidity, and mitigating financial risks is highlighted. The findings indicate that digital technologies, deposit insurance systems, and customer confidence are among the key factors contributing to the development of deposit operations. In addition, scientific and practical recommendations aimed at improving the deposit policy of commercial banks are proposed.

Keywords: commercial banks, deposit operations, deposit policy, bank resources, deposit insurance system, escrow accounts, liquidity, banking stability, digital banking services.

Аннотация: Проанализированы экономическая сущность депозитных операций коммерческих банков, их роль в банковской деятельности, а также научно-теоретические подходы к их развитию. В ходе исследования изучены научные взгляды отечественных и зарубежных учёных на депозитные операции, систему страхования депозитов и эскроу-счета. Кроме того, раскрыто значение депозитных операций в обеспечении устойчивости ресурсной базы банков, управлении ликвидностью и снижении финансовых рисков. Результаты исследования показывают, что цифровые технологии, система страхования депозитов и доверие клиентов являются важнейшими факторами развития депозитных операций. Также разработаны научно-практические рекомендации по совершенствованию депозитной политики коммерческих банков.

Ключевые слова: коммерческие банки, депозитные операции, депозитная политика, банковские ресурсы, система страхования депозитов, эскроу-счета, ликвидность, банковская устойчивость, цифровые банковские услуги.

KIRISH

Mamlakat bank tizimining barqaror faoliyat yuritishi va iqtisodiyot tarmoqlarini moliyaviy resurslar bilan uzluksiz ta'minlashda tijorat banklari depozit operatsiyalari muhim o'rin egallaydi. Depozitlar banklarning asosiy resurs bazasini shakllantiruvchi manba hisoblanib, ular orqali kreditlash hajmi kengayadi, investitsion faoliyat rag'batlantiriladi hamda pul muomalasi barqarorligi ta'minlanadi. Shu bois tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirish masalasi nafaqat amaliy, balki ilmiy-nazariy jihatdan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Jahon iqtisodiyotida globallashtirish jarayonlarining jadallashishi, moliya bozorlarida raqobatning kuchayishi hamda raqamli bank xizmatlarining kengayishi banklarning depozit siyosatini takomillashtirish zaruratini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, aholi va xo'jalik yurituvchi subyektlarning bo'sh pul mablag'larini bank tizimiga jalb qilish, uzoq muddatli depozitlar ulushini oshirish, depozit xizmatlari turlarini diversifikatsiya qilish hamda mijozlar ishonchini mustahkamlash tijorat banklari faoliyatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Bu esa depozit operatsiyalarining iqtisodiy mohiyatini chuqur o'rganish, ularni rivojlantirishning nazariy asoslarini takomillashtirish hamda xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirishni talab qiladi.

Iqtisodchi olimlar tomonidan depozit operatsiyalarining bank faoliyatidagi o'rnini va ularning iqtisodiy mazmuni turlicha talqin qilingan. Xususan, klassik iqtisodiy nazariyalarda depozitlar bank resurslarini shakllantirishning asosiy vositasi sifatida qaralsa, zamonaviy ilmiy qarashlarda ular moliyaviy vositachilik mexanizmining muhim elementi sifatida e'tirof etiladi. Ayrim tadqiqotchilar depozit siyosatining samaradorligini bank likvidligi va rentabelligi bilan bog'lasa,



boshqalari mijozlar ishonchi, foiz siyosati va raqamli texnologiyalarning ta'sirini ustuvor omil sifatida baholaydilar. Shu jihatdan depozit operatsiyalarini rivojlantirish bo'yicha mavjud ilmiy-nazariy qarashlarni tizimli ravishda tahlil qilish muhim ilmiy ahamiyatga ega.

O'zbekiston bank tizimida olib borilayotgan islohotlar ham tijorat banklari depozit bazasini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratmoqda. Xususan, bank xizmatlarini raqamlashtirish, aholining bank tizimiga bo'lgan ishonchini oshirish, omonatlarning jozibadorligini kuchaytirish hamda moliyaviy inklyuzivlikni kengaytirish orqali depozit operatsiyalarini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mavjud sharoitda depozitlarning muddat tarkibini takomillashtirish, aholi jamg'armalarini bank tizimiga yanada faolroq jalb etish hamda banklar resurs bazasining barqarorligini oshirish masalalari mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni yanada rivojlantirish uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqotning maqsadi tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirishga oid ilmiy-nazariy qarashlarni tahlil qilish, ularning iqtisodiy mohiyatini ochib berish hamda zamonaviy bank amaliyotida depozit siyosatini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlarini aniqlashdan iborat. Shu bilan birga, depozit operatsiyalarining bank resurs bazasi barqarorligini ta'minlashdagi o'rni va ularni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ilmiy jihatdan asoslab beriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirish masalalari bank nazariyasi va amaliyotining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanib, ushbu masala ko'plab xorijiy va mahalliy iqtisodchi olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ayniqsa, depozitlarning bank resurs bazasini shakllantirishdagi o'rni, depozit siyosatining samaradorligi hamda omonatchilar xulq-atvoriga ta'sir etuvchi omillar yuzasidan turli ilmiy-nazariy qarashlar shakllangan.

Amerikalik iqtisodchi olim Frederic S. Mishkin banklarning moliyaviy vositachilik faoliyatini tadqiq etib, depozitlar tijorat banklari resurslarining asosiy manbai ekanligini ta'kidlagan [1]. Olimning fikricha, depozit operatsiyalarining rivojlanishi foiz stavkalari, inflyatsiya darajasi hamda bank tizimiga bo'lgan ishonch bilan chambarchas bog'liq.

Amerikalik iqtisodchi olimlar Douglas W. Diamond va Philip H. Dybvig banklarning likvidlikni boshqarishdagi rolini o'rganib, depozitlar bank faoliyatining asosiy moliyaviy manbasi ekanligini ilmiy jihatdan asoslaganlar [2]. Ularning nazariyasiga ko'ra, omonatchilar ishonchi va depozitlarni himoya qilish tizimi depozit operatsiyalarining rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Britaniyalik iqtisodchi olim M. Hashem Pesaran iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirish bo'yicha tadqiqotlarida bank depozitlari hajmiga ta'sir etuvchi omillarni qisqa va uzoq muddatli baholashda avtoregressiv taqsimlangan lag (ARDL) modelining afzalliklarini asoslab bergan [3]. Ushbu yondashuv depozit operatsiyalarining rivojlanish tendensiyalarini baholash imkonini beradi.

Rossiyalik iqtisodchi olim O.I. Lavrushin bank resurslari va depozit siyosati masalalarini tadqiq etib, depozit operatsiyalari tijorat banklari faoliyatining eng muhim yo'nalishlaridan biri ekanligini qayd etgan [4]. Olimning fikricha, depozit bazasining barqarorligi banklarning kreditlash imkoniyatlarini kengaytiradi va moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi.

Rossiyalik iqtisodchi olim G.G. Korobova bank resurslarini boshqarish masalalarini o'rganib, depozit operatsiyalarini rivojlantirishda foiz siyosati, xizmatlar sifati va mijozlar ehtiyojlariga mos depozit mahsulotlarini taklif etish muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlagan [5].

O'zbekistonlik iqtisodchi olim Sh.Z. Abdullayeva bank ishi va depozit siyosati masalalarini tadqiq etib, tijorat banklarining resurs bazasini mustahkamlashda depozit operatsiyalarini rivojlantirish muhim omil ekanligini qayd etgan [6]. Uning fikricha, bank xizmatlari sifati va omonatchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish depozitlar hajmining o'sishiga xizmat qiladi.

O'zbekistonlik iqtisodchi olim Sh.X. Elmirzayev bank menejmenti va risklarni boshqarish masalalarini o'rganib, depozit operatsiyalarini rivojlantirishda bank tizimiga bo'lgan ishonch, moliyaviy barqarorlik va samarali risk-menejment muhim ahamiyat kasb etishini ta'kidlagan [7].

Yuqoridagi ilmiy-nazariy qarashlar tahlili shuni ko'rsatadiki, tijorat banklari depozit operatsiyalarining rivojlanishi foiz siyosati, omonatchilar ishonchi, makroiqtisodiy barqarorlik, bank xizmatlari sifati va depozitlarni himoya qilish mexanizmlari bilan uzviy bog'liq. Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodiy sharoitlarda depozit operatsiyalarini rivojlantirishning yangi yondashuvlarini ishlab chiqish va ularni ekonometrik usullar asosida baholash dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirishga oid ilmiy-nazariy qarashlarni o'rganishda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, iqtisodiy-statistik tahlil hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijiy iqtisodchi olimlarning ilmiy asarlari, tijorat banklari faoliyatiga oid statistik ma'lumotlar



hamda bank amaliyotidagi mavjud tendensiyalar tahlil qilindi. Shuningdek, depozit operatsiyalarining bank resurs bazasi barqarorligiga ta'siri va ularni rivojlantirish omillari nazariy va amaliy jihatdan baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tijorat banklari faoliyatining barqarorligini ta'minlashda depozit operatsiyalari muhim iqtisodiy instrumentlardan biri hisoblanadi. Depozit operatsiyalari orqali banklar jismoniy va yuridik shaxslarning vaqtincha bo'sh pul mablag'larini jalb qiladi hamda ushbu resurslardan kreditlash, investitsiyalash va boshqa aktiv operatsiyalarni moliyalashtirishda foydalanadi. Shu jihatdan depozitlar tijorat banklarining asosiy resurs bazasini shakllantiruvchi eng muhim manba sifatida namoyon bo'ladi.

Iqtisodiy mazmuniga ko'ra, depozitlar bank va mijoz o'rtasidagi muddatlilik, qaytarilish va to'lovlilik tamoyillariga asoslangan moliyaviy munosabatlarni ifodalaydi. Bunda mijoz o'z mablag'larini ma'lum shartlar asosida bankka joylashtiradi, bank esa ushbu mablag'lardan foydalanish evaziga foiz to'laydi hamda ularning saqlanishini kafolatlaydi. Mazkur jarayon iqtisodiyotda bo'sh pul mablag'larini qayta taqsimlash mexanizmini shakllantirib, moliyaviy vositachilik faoliyatining muhim tarkibiy qismi sifatida xizmat qiladi.

Depozit operatsiyalarining bank faoliyatidagi o'rni, avvalo, resurs bazasini shakllantirish bilan belgilanadi. Tijorat banklari resurslarining asosiy qismi aynan depozit mablag'lari hisobidan tashkil topadi. Depozit bazasi qanchalik barqaror va diversifikatsiyalashgan bo'lsa, bankning likvidlilik darajasi ham shunchalik yuqori bo'ladi. Ayniqsa, uzoq muddatli depozitlar banklarga uzoq muddatli kreditlar ajratish imkoniyatini kengaytiradi hamda aktiv va passiv operatsiyalar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

Bank amaliyotida depozitlar odatda talab qilib olinguncha depozitlar, muddatli depozitlar va jamg'arma depozitlariga ajratiladi. Talab qilib olinguncha depozitlar mijoz tomonidan istalgan vaqtda yechib olinishi mumkin bo'lgan mablag'lar hisoblanib, ular bank uchun nisbatan arzon resurs manbai hisoblanadi. Biroq ushbu mablag'larning beqarorligi bank likvidlilikiga ma'lum darajada xavf tug'dirishi mumkin. Muddatli depozitlar esa oldindan belgilangan muddat asosida jalb qilinadi va bank uchun barqarorroq resurs manbai hisoblanadi. Jamg'arma depozitlari aholining uzoq muddatli jamg'armalarini bank tizimiga jalb qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Depozit operatsiyalari tijorat banklarining likvidlilik va moliyaviy barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Yetarli hajmdagi depozit resurslariga ega banklar o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bilan birga, depozit bazasining kengligi banklarning tashqi qarz mablag'lariga qaramligini kamaytiradi. Natijada bank tizimining moliyaviy mustaqilligi va barqarorligi ortadi.

Depozit operatsiyalarining yana bir muhim jihati ularning bank rentabelligiga ta'siri bilan bog'liq. Banklar tomonidan jalb qilingan depozit mablag'lari kredit operatsiyalariga yo'naltiriladi va foizli daromad shakllantiriladi. Bunda depozitlar bo'yicha to'lanadigan foiz stavkasi bilan kreditlar bo'yicha olinadigan foiz stavkasi o'rtasidagi farq bank foydasining asosiy manbalaridan biri hisoblanadi. Shu sababli depozit siyosatini samarali tashkil etish banklarning moliyaviy natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy sharoitda raqamli texnologiyalar rivojlanishi depozit operatsiyalarining yangi shakllarini yuzaga keltirmoqda. Xususan, mobil ilovalar orqali onlayn omonatlar ochish, masofaviy bank xizmatlari va avtomatlashtirilgan depozit mahsulotlari depozit bozorida raqobatni kuchaytirmoqda. Bu esa tijorat banklaridan mijozlarga qulay, xavfsiz va yuqori daromadli depozit xizmatlarini taklif etishni talab qilmoqda. Shunday qilib, depozit operatsiyalari tijorat banklari faoliyatining asosiy tayanch yo'nalishlaridan biri bo'lib, ular bank resurs bazasining barqarorligini ta'minlash, kreditlash hajmini kengaytirish, likvidlilikni mustahkamlash va bank tizimining umumiy moliyaviy barqarorligini oshirishda muhim iqtisodiy ahamiyat kasb etadi.

Tijorat banklari depozit operatsiyalarining nazariy asoslari banklarning moliyaviy vositachilik faoliyati, likvidlilikni boshqarish hamda resurs bazasini shakllantirish jarayonlari bilan chambarchas bog'liq. Iqtisodiy adabiyotlarda depozit operatsiyalarining mohiyati turli ilmiy maktab va yondashuvlar asosida talqin etilib, ularning bank faoliyatidagi o'rni bo'yicha turli nazariy qarashlar shakllangan.

Klassik iqtisodiy nazariyalarda depozitlar tijorat banklari resurslarining asosiy manbai sifatida baholanadi. Mazkur yondashuvga ko'ra, banklarning asosiy vazifasi vaqtincha bo'sh pul mablag'larini jamlash va ularni iqtisodiyot tarmoqlariga qayta taqsimlashdan iborat hisoblanadi. Shu sababli depozit operatsiyalari moliyaviy vositachilik mexanizmining asosiy elementi sifatida qaraladi.

Zamonaviy bank nazariyalarida esa depozit operatsiyalarining likvidlilik yaratishdagi o'rni alohida ta'kidlanadi. Xususan, iqtisodchi olimlar Douglas W. Diamond va Philip H. Dybvig tomonidan ishlab chiqilgan Diamond–Dybvig modeli [2] banklarning qisqa muddatli depozitlarni uzoq muddatli kreditlarga aylantirish orqali iqtisodiyotda likvidlilik yaratishini ilmiy jihatdan asoslab bergan. Mazkur nazariyaga ko'ra, banklar depozitlar yordamida mijozlarning likvid mablag'larga bo'lgan ehtiyojini qondiradi, shu bilan birga investitsion faoliyatni moliyalashtirish imkonini yaratadi. Biroq bank aktivlari va majburiyatlari muddatlari o'rtasidagi nomutanosiblik bank xavflarini yuzaga keltirishi mumkinligi ham qayd etiladi.



Mazkur nazariy qarashlarda depozitlarning bank tizimidagi barqarorlikni ta'minlashdagi roli ham muhim o'rin egallaydi. Diamond va Dybvig nazariyasiga ko'ra, mijozlar ishonchining pasayishi ommaviy depozitlarni yechib olish holatlarini yuzaga keltirishi mumkin. Shu sababli depozitlarni sug'urtalash tizimi va davlat tomonidan bank tizimini qo'llab-quvvatlash mexanizmlari moliyaviy barqarorlikning muhim omili sifatida baholanadi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda depozit operatsiyalarining qiymati va bank faoliyati samaradorligiga ta'siri yanada kengroq o'rganilmoqda. Xususan, Patrick Bolton, Ye Li, Neng Wang va Jinqiang Yang tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda depozitlar banklar uchun arzon moliyaviy resurs manbai ekanligi hamda ular bank kapitali va rentabelligiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi asoslab berilgan [8]. Shu bilan birga, depozit oqimlarining beqarorligi banklar faoliyatida tavakkalchiliklarni kuchaytirishi mumkinligi qayd etilgan.

Mahalliy iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlarida ham tijorat banklari depozit operatsiyalarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Jumladan, mahalliy tadqiqotlarda depozit bazasini mustahkamlash, uzoq muddatli omonatlar ulushini oshirish, bank xizmatlarini raqamlashtirish va aholi mablag'larini bank tizimiga faol jalb qilish masalalari ustuvor yo'nalish sifatida ko'rib chiqiladi. So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda raqamli bank xizmatlari, mobil ilovalar va fintech texnologiyalarining depozit operatsiyalariga ijobiy ta'siri alohida ta'kidlanmoqda.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, depozit operatsiyalarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ichki va tashqi omillarga ajratiladi. Ichki omillarga bankning foiz siyosati, xizmat sifati, mijozlar bilan ishlash samaradorligi, raqamli infratuzilma va bank obro'si kiradi. Tashqi omillar sifatida esa inflyatsiya darajasi, aholi daromadlari, Markaziy bank siyosati, moliya bozori barqarorligi hamda iqtisodiy islohotlar e'tirof etiladi (1-jadval).

1-jadval

Depozit operatsiyalariga oid ilmiy-nazariy qarashlar taqqoslanishi¹¹

Olimlar	Ilmiy yondashuv	Asosiy mazmuni
D. Diamond va P. Dybvig	Likvidlilik nazariyasi	Banklar depozitlar orqali iqtisodiyotda likvidlilik yaratadi
F. Mishkin	Moliyaviy vositachilik nazariyasi	Depozitlar bank resurs bazasining asosiy manbai hisoblanadi
P. Bolton, Y. Li, N. Wang, J. Yang	Zamonaviy bank nazariyasi	Depozitlar bank qiymati va rentabelligini oshiruvchi omil
Mahalliy iqtisodchi olimlar	Amaliy-bank yondashuvi	Depozit bazasini kengaytirish bank barqarorligini ta'minlaydi

Shunday qilib, ilmiy-nazariy qarashlar tahlili depozit operatsiyalarining tijorat banklari faoliyatidagi strategik ahamiyatini ko'rsatadi. Zamonaviy yondashuvlarda depozit operatsiyalari nafaqat bank resurslarini shakllantirish vositasi, balki moliyaviy barqarorlikni ta'minlovchi, likvidlilikni boshqaruvchi va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlovchi muhim mexanizm sifatida baholanmoqda.

“Eskrou” hisobvaraqlarida saqlanadigan pul mablag'larini omonatlarni kafolatlash obyekt sifatida qabul qilishda depozit sug'urtasi va eskrou hisobvaraqlariga oid zamonaviy ilmiy tadqiqotlar bank tizimi barqarorligini ta'minlash hamda investorlar manfaatlarini himoya qilish masalalariga tobora kuchayib borayotgan e'tiborni ko'rsatmoqda. Xususan, Ekimova, Nazarchuk va Denisova tomonidan 2019-yilda olib borilgan tadqiqotda Rossiya ipoteka va uy-joy qurilishi tizimida maxsus eskrou hisobvaraqlarini joriy etishning iqtisodiy va huquqiy asoslari tahlil qilingan. Mualliflar qurilish sektorida developerlar tomonidan mablag'larning maqsadsiz ishlatilishi hamda ulushdorlar mablag'larini yo'qotish xavfi mavjudligini asosiy muammo sifatida baholaydilar. Tadqiqotda eskrou hisobvaraqlaridagi mablag'larni davlat depozit sug'urtasi tizimi orqali himoyalash investorlar ishonchini oshirishning muhim omili sifatida ko'rsatilgan. Ayniqsa, Rossiya Deposit Insurance Agency tomonidan 10 million rublgacha kafolat berilishi tizimning barqaror ishlashiga xizmat qilishi ta'kidlangan. Mazkur tadqiqotning muhim jihati eskrou tizimining huquqiy va iqtisodiy mexanizmlarini kompleks tarzda yoritganidir. Shu bilan birga, unda ulushli qurilishdagi xavflarni kamaytirish mexanizmlari O'zbekiston amaliyoti uchun ham dolzarb ekanligi namoyon bo'ladi. Mazkur tadqiqot depozit operatsiyalariga oid muhim nazariy va amaliy jihatlarni yoritib bergan bo'lib, kelgusida empirik statistik tahlillar bilan boyitilishi uning ilmiy ahamiyatini yanada oshirish imkonini beradi.

Matveeva tomonidan 2020-yilda amalga oshirilgan tadqiqotda eskrou hisobvaraqlarining qurilish sur'atlariga ta'siri o'rganilgan. Muallifning fikricha, eskrou tizimining joriy qilinishi developerlar faoliyatini bank nazorati ostiga o'tkazib, qurilish bozoridagi shaffoflikni oshiradi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, eskrou hisobvaraqlari investorlar xavfsizligini kuchaytirish bilan birga “aldangan investorlar” muammosini sezilarli darajada kamaytiradi. Shuningdek, eskrou mablag'lariga depozit sug'urtasi mexanizmlarining qo'llanilishi aholining bank tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlashi qayd etilgan. Tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, unda qurilish hajmi, bank

1 ¹¹Mavzuga doir ilmiy adabiyotlar hamda rasmiy internet manbalari asosida muallif ishlanmasi.

kreditlash darajasi va investitsion faollik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilingan. Shu jihatdan maqola qurilish iqtisodiyoti va bank sug'urtasi mexanizmlarini integratsiyalashgan holda o'rganishi bilan ajralib turadi. Tadqiqot natijalari muhim ilmiy xulosalarni shakllantirish imkonini bergan bo'lib, kelgusida uzoq muddatli statistik ma'lumotlar bazasining kengayishi ushbu xulosalarning ishonchligi va amaliy ahamiyatini yanada kuchaytiradi.

Alam, Sivarajah va Bhatti tomonidan 2021-yilda olib borilgan tadqiqot depozit sug'urtasi tizimlarining bank barqarorligiga ta'sirini xalqaro miqyosda baholashga qaratilgan. Tadqiqotda depozit sug'urtasi mavjud bo'lgan mamlakatlarda bank tizimiga ishonch yuqoriroq shakllanishi hamda bank yugurishi xavfining kamayishi ilmiy asoslangan. Mualliflar sug'urtalangan depozitlarning omonatchilar xatti-harakatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydilar. Shu bilan birga, yetarli nazorat mexanizmlari mavjud bo'lmagan sharoitda moral hazard xavfi yuzaga kelishi mumkinligi qayd etilgan. Mazkur tadqiqot eskrou hisobvaraqlarini sug'urtalashning nazariy asoslarini tushuntirib berishi bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqotning kuchli tomoni katta hajmdagi xalqaro ma'lumotlar bazasiga tayanganidadir. Eskrou hisobvaraqlariga oid tahlillar ushbu mexanizmning muhim jihatlari ochib bergan bo'lib, kelgusida mazkur yo'nalish bo'yicha chuqurroq tadqiqotlar olib borish yangi ilmiy natijalarga erishish imkonini yaratadi.

Sardana va Singhania tomonidan 2022-yilda amalga oshirilgan bibliometrik tahlilda depozit sug'urtasi bo'yicha so'nggi ellik yillik ilmiy tadqiqotlar evolyutsiyasi o'rganilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, so'nggi yillarda eskrou hisobvaraqlari, elektron pullar va fintech texnologiyalari bilan bog'liq sug'urtalash masalalari ilmiy adabiyotlarda eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlardan biriga aylangan. Mualliflar iste'molchilar manfaatlarini himoya qilish zamonaviy depozit sug'urtasi tizimlarining asosiy trendiga aylanganini qayd etadilar. Mazkur tadqiqotning ilmiy ahamiyati shundaki, unda depozit sug'urtasi tadqiqotlarining metodologik rivojlanishi, asosiy ilmiy markazlar va eng faol tadqiqotchilar haqida tizimli ma'lumotlar berilgan. Bibliometrik yondashuvning keng qo'llanganligi tadqiqotning kuchli tomoni bo'lsa-da, amaliy eskrou mexanizmlarining yetarli darajada chuqur o'rganilmaganligi ayrim cheklovlarni yuzaga keltiradi.

Martin, Puri va Ufier tomonidan 2026-yilda e'lon qilingan tadqiqot bank inqirozi sharoitida depozit sug'urtasining omonatchilar xatti-harakatlariga ta'sirini empirik jihatdan tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari sug'urtalangan depozitlarning banklardan kamroq chiqib ketishini hamda omonatchilar sug'urta mavjud bo'lgan banklarga ko'proq ishonch bildirishini ko'rsatgan. Mualliflar trust va eskrou hisobvaraqlaridagi sug'urtalash mexanizmlarining murakkabligi bank tizimida alohida muammo sifatida namoyon bo'lishini ta'kidlaydilar. Tadqiqotning ilmiy ahamiyati eskrou mablag'larini kafolatlashning bank likvidiligi va moliyaviy barqarorlikka ta'sirini amaliy ma'lumotlar asosida tushuntirib berganidadir. Ayniqsa, bank inqirozi davridagi omonatchilar xatti-harakatlari chuqur tahlil qilingani tadqiqotning muhim jihati hisoblanadi. Shu bilan birga, tadqiqot asosan AQSH bank tizimi misolida olib borilgani sababli uning natijalarini boshqa mamlakatlarga to'liq tatbiq etishda ayrim cheklovlar mavjud.

Depozit portfeli diversifikatsiyasida stress-test modeli bankning turli iqtisodiy va moliyaviy shoklarga chidamliligini baholashda eng muhim zamonaviy instrumentlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillardagi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bank depozit bazasi qanchalik diversifikatsiyalashgan bo'lsa, likvidlilik riski va depozitlarning chiqib ketishi xavfi shunchalik past bo'ladi. Ayniqsa, 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz, COVID-19 pandemiyasi davri hamda 2023-yilda ayrim AQSH banklarida yuzaga kelgan inqirozlardan so'ng depozit portfeli uchun stress-test modellari ilmiy va amaliy jihatdan yanada dolzarb ahamiyat kasb etdi.

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda stress-test modeli asosan uchta asosiy komponentga tayangan holda quriladi: depozit portfelining tarkibiy diversifikatsiyasi, likvidlilik shoklari va makroiqtisodiy ssenariylar. Adrian, Morsink va Schumacher tomonidan IMF doirasida ishlab chiqilgan yondashuvda bankning depozit bazasi insured (kafolatlangan) va uninsured (kafolatlanmagan) segmentlarga ajratiladi hamda har bir segmentning inqiroz paytidagi xatti-harakati alohida modellashtiriladi. Tadqiqot natijalari kafolatlangan depozitlar ancha barqarorligini, yirik va kafolatlanmagan omonatlar esa stress davrida tezroq chiqib ketishini ko'rsatadi. Shu sababli depozit portfeli diversifikatsiyasi nafaqat omonatchilar soni, balki omonat hajmi, muddati va kafolat maqomi bo'yicha ham baholanishi kerakligi ta'kidlanadi.

Montesi, Papiro va Fazzini tomonidan taklif etilgan reverse stress-testing modeli depozit portfelidagi eng xavfli nuqtalarni aniqlashga qaratilgan. Ularning metodologiyasida bankning qaysi darajadagi depozit chiqib ketishida likvidlilik inqirozi yuzaga kelishi hisoblab chiqiladi. Mazkur modelning muhim jihati shundaki, u oddiy prognoz emas, balki "bankni qaysi holat yiqitishi mumkin?" degan savolga javob beradi. Tadqiqotda geografik va sektorlararo diversifikatsiya yuqori bo'lgan banklar stress sharoitida ancha barqaror ishlashi empirik jihatdan asoslangan.

Taskinsoyning stress-test va Value-at-Risk (VaR) metodologiyasi bo'yicha ishlari esa depozit portfelidagi risklarni kvantitativ baholashga alohida e'tibor qaratadi. Muallif Markowitz portfel nazariyasini bank depozitlari bilan bog'lab, diversifikatsiya orqali likvidlilik riskini sezilarli darajada kamaytirish mumkinligini ko'rsatadi. Tadqiqotlarda stress ssenariylari sifatida foiz stavkalarining oshishi, inflyatsiyaning kuchayishi, ommaviy



depozitlarni yechib olish hamda bank reytingining pasayishi kabi omillar qo'llaniladi.

So'nggi tadqiqotlarda sun'iy intellekt va deep learning asosidagi stress-test modellariga ham katta e'tibor berilmoqda. Islam va Sultana tomonidan ishlab chiqilgan CVaR (Conditional Value-at-Risk) modeli bank likvidliligi va depozitlarning chiqib ketish ehtimolini real vaqt rejimida prognozlash imkonini beradi. Ushbu model oddiy statistik yondashuvlarga qaraganda murakkab shoklarni yaxshiroq aniqlashi bilan ahamiyatlidir. Ayniqsa, depozit portfeli tarkibi notekis bo'lgan banklarda bunday modellar yuqori aniqlik beradi.

Ilmiy adabiyotlarda depozit portfeli diversifikatsiyasining asosiy ko'rsatkichlari sifatida quyidagilar eng ko'p qo'llanadi: yirik omonatchilar ulushi, muddatli va talab qilib olinadigan depozitlar nisbati, valyuta tarkibi, sektorlar bo'yicha taqsimot hamda sug'urtalangan va sug'urtalanmagan depozitlar ulushi. Stress-test jarayonida aynan shu indikatorlar asosida bankning likvidlilik bosimiga bardoshliligi baholanadi.

O'zbekiston bank tizimi uchun ham bunday model muhim ahamiyatga ega. Chunki bank resurs bazasida ayrim yirik omonatchilar ulushining yuqoriligi depozit konsentratsiyasi riskini oshiradi. Agar 200 mln so'mgacha bo'lgan omonatlar davlat tomonidan kafolatlanib, ushbu miqdordan yuqori qismi bo'yicha risk bank zimmasiga yuklatilsa, stress-test modellarida aynan yirik omonatlar oqimining o'zgarishi markaziy indikatorga aylanishi mumkin. Bu esa banklarni depozit bazasini kengroq diversifikatsiya qilishga, ya'ni ko'proq mayda va o'rta omonatchilarni jalb qilishga undaydi.

Banklararo depozitlar ulushini kamaytirish masalasi so'nggi yillarda bank tizimi barqarorligi, likvidlilik riski va moliyaviy xavfsizlik nuqtayi nazaridan eng dolzarb masalalardan biriga aylandi. Ayniqsa, 2008-yilgi global moliyaviy inqiroz, COVID-19 davridagi likvidlilik bosimi hamda 2023-yilda ayrim yirik banklarning inqirozi banklarning qisqa muddatli va o'zaro bog'liq resurslarga haddan tashqari tayanishi katta tizimli xavf tug'dirishini ko'rsatdi. Shu sababli zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda banklararo depozitlar ulushini kamaytirish va barqaror depozit bazasini shakllantirish bank siyosatining muhim strategik yo'nalishi sifatida baholanmoqda.

Ilmiy adabiyotlarda banklararo depozitlar odatda yuqori volatillikka ega resurs sifatida tavsiflanadi. Reale tomonidan ishlab chiqilgan moliyaviy oqim modeli shuni ko'rsatadiki, banklararo bozor likvidlilik yetishmovchiligi davrida eng tez qisqaradigan segment hisoblanadi. Banklar bir-biriga bo'lgan ishonchni yo'qotgan paytda interbank resurslari keskin kamayadi va bu domino effekti orqali butun tizimga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli bankning resurs bazasida interbank depozitlari ulushining yuqori bo'lishi tizimli likvidlilik riskini oshiruvchi omil sifatida qaraladi.

Li va Lai tadqiqotlari ham banklararo qarzlarning ortishi bank likvidlilik riskini sezilarli darajada kuchaytirishini empirik jihatdan asoslaydi. Mualliflar tijorat banklari o'z faoliyatini ko'proq mijoz depozitlari hisobidan moliyalashtirganda likvidlilik barqarorroq bo'lishini, interbank resurslariga tayanish esa inqiroz paytida resurs bazasining keskin qisqarishiga olib kelishini ko'rsatadi. Ayniqsa, qisqa muddatli banklararo mablag'lar yuqori "funding fragility" manbai sifatida talqin qilinadi.

Jiang va Fan tomonidan banklararo tarmoq risklari bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda esa banklararo bog'liqlikning kuchayishi moliyaviy yuqumli riskni (financial contagion) oshirishi aniqlangan. Ularning modellarida bir bankdagi likvidlilik muammosi boshqa banklarga interbank majburiyatlari orqali juda tez tarqalishi mumkinligi ko'rsatiladi. Shu sababli zamonaviy prudensial nazorat tizimlari banklararo operatsiyalar konsentratsiyasiga limit qo'yishni tavsiya etmoqda.

Yevropa bank tizimi bo'yicha Macchiati va hammualliflar olib borgan tadqiqotlar ham interbank bozoridagi yuqori bog'liqlik tizimli likvidlilik xavfini kuchaytirishini tasdiqlaydi. Mualliflar ayniqsa kichik va o'rta banklar yirik banklarga haddan tashqari bog'lanib qolgan holatlarda bozor stressi keskinlashishini qayd etadilar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, mijoz depozitlari ulushi yuqori bo'lgan banklar inqiroz davrida nisbatan barqaror ishlagan.

Meller va Soons tomonidan ECB doirasida olib borilgan so'nggi tadqiqotlarda markaziy bank likvidligi va interbank bozorlariga ortiqcha tayanish uzoq muddatda banklarning mustaqil likvidlilik boshqaruvini zaiflashtirishi mumkinligi ta'kidlanadi. Shu sababli banklar uchun eng maqbul model sifatida diversifikatsiyalashgan va asosan chakana depozitlarga tayanuvchi resurs bazasi tavsiya qilinadi.

Markaziy Osiyo va postsovet davlatlari tajribasini o'rgangan tadqiqotlarda ham banklararo depozitlar ulushining yuqoriligi moliyaviy barqarorlikka xavf sifatida baholanadi. Demeuova va hamkorlari bank depozit siyosati bo'yicha ishlanmalarida bank resurs bazasini diversifikatsiya qilish, uzoq muddatli aholi omonatlari ulushini oshirish va interbank resurslariga qaramlikni kamaytirish zarurligini alohida ta'kidlaydilar.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tijorat banklari depozit operatsiyalari bank tizimi resurs bazasining barqarorligini ta'minlovchi asosiy moliyaviy mexanizmlardan biri hisoblanadi. Depozitlar banklarning kreditlash salohiyatini kengaytirish, likvidlilikni qo'llab-quvvatlash hamda iqtisodiyotda moliyaviy vositachilik faoliyatini samarali tashkil etishda muhim o'rin tutadi. Shu bois depozit operatsiyalarini rivojlantirish masalasi zamonaviy bank tizimi faoliyatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.



Ilmiy-nazariy qarashlar tahlili depozit operatsiyalarining iqtisodiy mohiyatiga nisbatan turli yondashuvlar mavjudligini ko'rsatdi. Klassik iqtisodiy maktab vakillari depozitlarni bank resurslarini shakllantirish vositasi sifatida baholagan bo'lsa, zamonaviy tadqiqotlarda ularning bank barqarorligi, likvidlilik yaratish va moliyaviy xavflarni boshqarishdagi o'rni alohida ta'kidlanmoqda. Ayniqsa, Diamond-Dybvig modeli depozitlarning bank tizimida likvidlilikni ta'minlashdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan asoslab bergan bo'lsa, keyingi tadqiqotlar depozit sug'urtasi tizimining bank tizimiga bo'lgan ishonchni mustahkamlashdagi rolini yoritib berdi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, depozit operatsiyalarining samaradorligi ko'p jihatdan banklarning foiz siyosati, xizmat sifati, raqamli infratuzilmasi hamda omonatchilar ishonchiga bog'liq. Zamonaviy sharoitda raqamli bank xizmatlari va fintech texnologiyalarining rivojlanishi depozit operatsiyalarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Onlayn omonatlar, mobil ilovalar orqali depozitlarni boshqarish va masofaviy bank xizmatlari mijozlar uchun qulaylik yaratib, banklar o'rtasidagi raqobatni yanada kuchaytirmoqda.

Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, banklararo depozitlar ulushining yuqoriligi bank tizimida likvidlilik riski va moliyaviy yuqumli xavfni kuchaytiradi. Inqiroz davrlarida interbank resurslari eng tez qisqaruvchi mablag' manbasi bo'lgani sababli banklarning ushbu resurslarga haddan tashqari tayanishi moliyaviy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy ilmiy qarashlarda barqaror resurs bazasini shakllantirish uchun chakana va uzoq muddatli depozitlar ulushini oshirish eng samarali yondashuv sifatida baholanmoqda. Shu bois banklararo depozitlar ulushini kamaytirish banklarning likvidlilik barqarorligini mustahkamlash, tizimli risklarni pasaytirish va bank sektorining inqirozlarga chidamliligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mishkin F.S. *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. – 11th Edition. – Pearson Education, 2016. – P. 221–284. URL: <https://www.pearson.com>
2. Diamond D.W., Dybvig P.H. Bank Runs, Deposit Insurance, and Liquidity // *Journal of Political Economy*. – 1983. – Vol. 91, No. 3. – P. 401–419. DOI: <https://doi.org/10.1086/261155>
3. Pesaran M.H., Shin Y., Smith R.J. Bounds Testing Approaches to the Analysis of Level Relationships // *Journal of Applied Econometrics*. – 2001. – Vol. 16, No. 3. – P. 289–326. DOI: <https://doi.org/10.1002/jae.616>
4. Лаврушин О.И. *Банковское дело*. – Москва: КНОРУС, 2022. – С. 186–214.
5. Коробова Г.Г. *Банковское дело*. – Москва: Магистр-ИНФРА-М, 2021. – С. 152–179.
6. Abdullayeva Sh.Z. *Bank ishi*. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020. – 356 b.
7. Elmirzayev Sh.X. *Bank menejmenti*. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021. – 304 b.
8. Bolton P., Li Y., Wang N., Yang J. Banking on Deposits: Maturity Transformation without Interest Rate Risk // *Journal of Finance*. – 2023. – Vol. 78, No. 3. – P. 1461–1499. DOI: <https://doi.org/10.1111/jofi.13234>

muhandislik

& iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**





+998 93 718 40 07



<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>



t.me/yait_2100